

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

Телеф. Редакції: 29-41.
Друкарні: 29-26.
В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ
ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІ-
СТРАЦІЙ.
ЦІНА ОДНОГО ПРИЖИРНИКА
20 сот.

Зенон Пелевский

На парламентарній арені.

Сеймова бюджетова комісія.

І. ПУБЛИЧНІ РОБОТИ.

Промова пос. О. Луцького, виступлена в часі дискусії над бюджетом Мін-ства Публичних Робіт дня 3. грудня 1928 р.

Бюджет Мін-ства Публичних Робіт намічує й вирішує цілорічний обсяг праці, в наслідок будови доріг, мостів, регуляції рік і потоків, підставової меліорації, помірні краю і цілої відбудови краю. З урахуванням те є він позначено вартістю для всього хліборобства, зокрема для українського. Бюджетовий підпункт на час від 1. жовтня 1929 р. до 31. березня 1930 р. призначає в загальної суми коштів (2.656.986.482 зол.) тільки 146.045.200 зол. на всі завдання Мін-ства Публ. Робіт. Коли від того відрахувати суми, призначені на ремонт державних будівель, то покажемо, що на потреби краю Мін-ство отримало закладів убо від усіх державних бюджетових заходів. Самі адміністративні видатки М-ва зможуть 7,4 відсотка призначених для нього грошей і таким чином на потреби краю остане тільки дрібна сума.

Дороги і мости.

Для господарського життя краю величезне значіння мають добрі дороги та мости. Українські землі на Польщі мають найменше доріг, а ті, що є, належать до найгірших у державі. Коли в Західній Польщі на 100 квадрат. км. площі випадає 29 км. доріг, на території, що була колись під Австрією на 100 кв. км. 26 км. доріг, то на українських землях, що були під Росією випадає на 100 кв. км. площі закладів 17 км. доріг. І дороги ці переважно ґрунтові, а не биті та муровані. На будову доріг призначується 3.200.000 зол., але ця сума вистає на збудування тільки 59 км. доріг. А це є загалом, не зважаючи на те, що з тієї суми будуть будувати дороги переважно в білоруських та українських воєводствах. На поправу старих доріг призначується 36 міль. зол. Але це дрібна сума порівняно з тим, що Франція призначає на напів своїх доріг 400 мільйонів франків річно. На допомогу самоврядуванню для утримання автономних доріг бюджет передбачує закладів підпора мільйонів зол. у личайних і 800.000 зол. у надзвичайних витратах. Ця сума є менша від тієї, що була призначена на ці потреби в минулому році. На допомогу самоврядуванню для удержання і будови мостів призначається тільки 1.700.000 зол. у личайних і 4.500.000 у надзвичайних витратах. З останньої суми на українську територію випадає лише 600.000 для львівського воєводства.

Ліквідація Тимчасового Виділу Самоврядування у Львові, до якого колись належали справи автономних доріг у Східній Галичині, а також передана тепер Мін-ством Публичних Робіт уніфікація дорожньої адміністрації в такому напрямку, що на чолі дорожньої управи в кожному повіті стане державний урядовець, виконувати на те, що всі дорожню політику бере в свої руки держава. Віднесення на бік громадської чинності в ці політичні відносини ліквідація Тимчасового Виділу Самоврядування є не тільки фактичною несправедливістю, але й рішуче неоправданою. Нижчі установи самоврядування мають великі обов'язки в напрямку будови і удержання доріг та мостів, однак у Східній Галичині це й досі нема повного самоврядування, а іменовані Приймачі повітної Ради не мають ніяких засобів до виконання цього завдання.

Міністерство Публичних Робіт запровадивши новелізацію закону про будову і удержання публичних доріг, однак ніколи ще обмежує необхідний загал з 10. грудня 1920 року. Мін. посольський Скарб домагається, щоб цей закон чим скорше знайшовся на таких основах: а) самоврядування повинні будувати і удержувати державні дороги тільки в межах одержаних на це кредитів з державного скарбу; б) теперішню особливу оплату дорожню касується; в) коли на будову і держання воєвдських повітових і громадських доріг самоврядні установи виділяють понад 60 проц. усіх значимих видатків свого бюджету, тоді мають вони право домагається на не державні дотації з державного бюджетного фонду; г) касується всі мита на транспортні плати в

місних громадах; д) унеможливується примусові дорожні збори; е) на випадок стихійних катастроф обов'язок примусової доставки півдів та робітників за оплатою поширюється також на громадські дороги; ж) передбачені в статуті 29 до 32 обов'язуючого дорожнього закону примусові чинності в натурі касується.

Справи водні.

На регуляцію рік призначає бюджет понад 18 мільйонів зол. З того тільки кругло один мільйон припадає для Дністра, Сіну, Буга. Найважливішою справою для нас у тім напрямку є урегулювання річки та гірські потоки, але на їх регуляцію призначено лише 2.800.000 зол., що є безумовно за мало. Наші гірські потоки за час війни і польської влади злилися, про що знає добре міністерство, бо на саму напору доріг і мостів мусіло видати в 1927 р. кругло 8 мільйонів зол. Обов'язуючий водний закон не відповідає в багатьох своїх постановках потребам життя і тому ми домагаємося його новелізації.

Будучи при слові, мушу підкреслити, що дирекції публичних робіт та водні уряди повітові дуже кепсько відносяться до населення. Це уряди в найгіршому розумінні цього слова. Вони не рахуються з потребами життя і з умовами життя селян, тільки наказують холодно і безоглядно. Це зауваження особливо в стрийському повіті, де водний уряд відбирає від селян будинок для охорони нових берегів Стрия неспроможні ведати простори ріки і користає з них, хоч податки за ці поля платять селяни.

Підставові меліорації.

Підставові меліорації мають величезне значіння для хліборобства. Пам'ятаю, коли при одній нагоді заявив, що дивиться через пальці на строгість воєного уряду в Стрию супроти селян при регуляції Стрия, бо думаю, що селяни теж мусять причинюватися до цього діла. Тут знависті посол Луцький змивав приклад з життя, а саме справу меліорації потоків Візнь і Кінь в повітах Стрий і Жидачів, з якої видно, що наші селяни не ждуть ні праці ні власних коштів на меліорацію.

Відбудова краю.

На відбудову краю, себто на відбудову знищених війною господарств призначає президент тільки 6.471.960 зол. В минулому році було призначено на це 10 мільйонів зол. На відбудову краю зменшується засоби, хоч згідно з урядовою статистикою ще й нині маємо кругло 309 тисячів невідбудованих будинків і понад 50 тисяч українських родин живе в землянках. Такий стан цієї справи після 10 літ польської влади! Чи це тому, що ця справа торкається майже в цілому тільки українських земель? Пригадуємо, що наші сільські одержали досі ніякого відшкодування за всі втрачені війною школи. Ще не маємо навіть легітимної форми для пошкодження цієї болючої справи. Показує це не виплачено нашому народові ні сотки ні безліч військ чинити, навіть для польського війська. Коли ж з'являється доходи з лісової галузі на позички для бездомних населення війни наших селян, то бачимо, що більшість наших пошкоджених війною селян те й досі не мала би даху над головою, коли б була ждала на ці позички. Я знаю, що в роках 1924 до 1926 Міністерство Скарбу ужило приходить з лісової галузі не на відбудову краю, тільки на зовсім інші цілі. Наше селянство бачило, що відбудовується передовсім збори та що з фондів відбудови щедро виявляються колоністи, які через війну не втратили на наших землях ні одного даху. Позички відбудови краю на наших землях — це великий скандал. Львова данина кінчиться, а поверх 300.000 доларів ще не рушено. 80 тисяч жвавих дошок під землею. Уряд оголосив проект нового постійного маєткового податку і зловивши, що частина впливу з цього податку буде йти на відбудову краю. Не знаю, чи цей новий податок буде ухвалений, тому вже сьогодні індексом Українського Клубу заявляю, що відбудова краю це народна кончина і держава мусить шукати засоби на переведення відбудови навіть тоді, коли би не одержала нового податку на цю потребу.

Ще одно: мені відома, що Міністерство Робіт, пересилаючи в 1921 році 20 мільйонів марок на відбудову до диспозиції генерального делегата у Львові почало його листом ч. 1876/21, що з цього кредиту мають користуватися тільки польські господарства. Публично запитую п. міністра, чи в справах відбудови краю ще й нині обмежує це поучення.

У цій промові я згозосив до пана міністра кілька річечих побажань. Є зазначивши, що не звертати уваги на українські домагання, бо — як кажеться — це домагання „авиротовува". Знаю цей авичай, однак заявляю, що найбільше аварухує нас наріж байдужість влади до наших господарських потреб, сам же український наріж, у своїм власнім і то найживотнішим інтересі, плекає в собі і зберігає конструктивні цінності. Розуміємо добре ціл, для якої представляється нас перед світом, як деструктивну лич. Ми не дамо себе загнати в цей кутник.

ВІДПОВІДЬ МІН. МОРАЧЕВСЬКОГО
на українські домагання, зголошені на бюджетовій комісії при обговорюванні бюджету Міністерства Публичних Робіт.

Відповідаючи представникам клубів, міністр Морачевський заявив на порушенні послом Луцьким справу, що ліквідацію Тимчасового Виділу Самоврядування вважає правительством доцільним. Так само передовжену тепер уніфікацію дорожньої адміністрації. Дорожній закон дійсно треба змінити і міністерство приготує новелу цього закону. Що торкається домагань Українського Клубу в цій справі, міністр протриває зваженню обов'язку долати тільки до придорожнього 2-кілометрового простору. Утворення дорожнього фонду було би бажане, однак на це мусить мати правительством нові джерела доходу. Передбачу їх в новім податку від авт, а може й в податку від автобусних білетів. Коли справді громади Лісничі зачали будувати каналі злітно з віднайденим проектом регуляції потоків Вошня і Кінь, міністерство готове зайнятися цєю справою в р. 1929. По ліквідації меліораційного збору при бувшій Виділі Краєвий у Львові, міністерство буде робити проекти підставових меліорацій само, відстаючи собі відтак витрати на проект із свого грошового укладу в цих меліораціях. Від 2-ох літ міністерство признає позички в фонд відбудови краю тільки скінченим авендістам і тільки цим людям, які ще й досі мешкають по землянках. Лісова данина справді кінчиться. Навдаліше ведення відбудови державний скарб мусить шукати нових джерел доходу і бачить їх тільки в новім маєтковій податку. В передовженім бюджеті годі призначити на відбудову більше грошей.

(Не зважаючи на це остаточно застереження, Бюджетова Комісія ухвалила б. п. м. підписати бюджетову позичку на відбудову краю на 6.471.960 зол. на 10 мільйонів зол.)

ІІ. ЗЕМЕЛЬНА РЕФОРМА.

Промова пос. 2-ра Ст. Баран, виступлена на засіданні бюджетової комісії сейму дня 6. грудня 1928 в дискусії над бюджетом мін-ства зем. реформ.

В четвер в. п. м. бюджетова сеймова комісія розглядає цілий день до півних вечірних годин над бюджетом міністерства земельних реформ. Обширний кількогодичний реферат виступив пос. Санюда (ББ), підкреслюючи користь діяльності міністерства земельних реформ і Державного Банку Рівного. Є це той самий посол, що як член Халаского Сторонництва і посол написав обширну брошуру, в якій доказував, що земельну реформу належить перенести в Польщі тільки в такий спосіб, як це зроблено в Радянському Союзі — себто, що всією землею мають одержати повне безплатно безземельні і малоземельні. Тепер як член Бесартинського Валуку змінив свій погляд і відхилився у свою рефераті земельну політику Держ. Банку Рівного, що але на руку великим землевласникам.

В дискусії над рефератом пос. Санюди зобрав перший слово пос. Малишевський (Визволені) і піддав острій критиці цілу діяльність міністерства земельних реформ, а зокрема Держ. Банку Рівного, який став інституцією чисто купецькою, шрбує цілих даху до початкової шкоти і в усім але на руку ділкам. Такі саме критичні становища займає репрезентант ППС пос. Княвичевський. А навіть опіхольський

посол Коріньський не був дуже збудований діяльністю цього міністерства і його органів, якого об'єктом був в часі дискусії тільки репрезентант ББ.

Як останній бесідач промовив від Українського Клубу пос. 2-ра Стеня Баран, піддаючи критиці передовсім діяльність Державного Банку Рівного і то не чисто банкову, так і парламентську. Пос. 2-ра Баран стверджує, що вправді намірено ослабити колонізаційна політика цього банку і під цю пору перше місце займає парадія приватизації, яку банк фінансує своїми грошовими засобами. Ділячи, що нині мають великий вплив на правительстві і на жері рішучий вплив на політику банку, використовують своє теперішнє політичне становище в державі і продають землю за ціни у двох і більше разів, як перед війною, членими на золото чи на долар, бо ціни за гектар до чотирьох доларів і більше, а те все затверджують окружні уряди земелі і утворені в них комісії на даху напрямку земельного устрою. В Сх. Галичині парцієлісти ведені самим Державним Банком Рівного, намагаються до рішучей, а де він П. продає, то веде П. фатально, як не має місця в Буржуйській Польщі. Там Банк селян прямо обману, рахуючи собі безплатно і зустріч з умовами з набуванням вальоризації цілих купів і коли би так поступив приватний продавець, то проти нього без сумніву виступила би поліція і прокуратура.

В дальшій частині промови посол 2-ра Баран звернув увагу, що міністерство земельних реформ не дає зовсім про сповнення недовороних відносин земельних Карпатах — середущих і східних — де авіокопирські (карпатські) господарства займають близько сім тисяч гектарів полігонів, між тим коли в західних Карпатах ці простори вносиви несповна засіють тисячі гектарів (газі). Власність полігонів є тільки у незначній мірі в руках місцевих бойківських чи гуцульських населення (всього около 30 проц.) — найбільш скінчених є в руках метрдового і неселітського елементу, а головню жидів. Тут повинні прийти з допомогою міністерство земельних реформ і допомогти місцевому населенню звільнитися від землі лиху. (Мін. Стенявський перебивав бесідачів, кажучи, що Держ. Банк Рівний зачав вже улажувати в деяких гірських громадах позички селянам на купіві поземки).

Міністерство зем. реформ забуло зовсім про свій обов'язок, який виходить з його рішучий договір. Цілий ряд громад утратив авендіток нових кордонів своєї землі, що остали по різних сторін і польська держава повинна їм була дати відшкодування або повні земельні відати. Від цього часу минає вже рік літ, а селяни не одержали досі ні відшкодування, ні землі. Такий випадок є напр. в громаді Шидлівці повіт. Копичинці, де селяни страждали з радянським боєм всю свою землю простору 665 моргів, тут остали без землі, а держава не дала їм нічого, хоч була зобов'язана це зробити.

Уряди земельні роблять великі перепони, а навіть умикають політичні засоби, щоб припинити добровільну парцієлізацію ерекціональних ґрунтів греко-кат. парохій у Сх. Галичині. Тут як, перша на основі арт. 24 конституції, що має в нас силу державного закону, має право парцієлювати у власному заряді ерекціональні ґрунти. Уряди земельні роблять у цьому перепони, а староста виділяють на донагання урядів земельних окремі листочки записи переведення продажів. (Мін. 2-ра Стенявський каже: Це неможливо! Де це було?) Так було в Перемішлянах, Бєлжанах і Підгайках та у інших повітах Східної Галичини.

Вінш пос. 2-ра Баран порушив справу відмови кредитів Центробанку через Держ. Банк Рівний, кажучи, що до цього не було ніякої фінансової чи господарської причини, а відмова відступила тільки з причин політичних і яких Центробанк — кредитова централь української кооперації не має ніяких кредитів від держави, бо цей дахави нужденний кредит у якого несповна ціл мільйон золотих. Держ. Банк Рівний в цілому виводить, що це позичковане тільки політичними оглядами — і тому пос. Баран, вкінчуючи свою промову, просить присутнього міністра 2-ра Стенявського про відновлення, які були рішучі причини відмови кредитів Центробанку і чи тут рішав він, чи директор Департаменту внутр. справ м. Сухенік.

